

www.asz.cz

DOBROVOLNÁ STAVOVSKÁ A PROFESNÍ ORGANIZACE
SOUKROMÝCH ZEMĚDĚLCŮ V ČESKÉ REPUBLICE

ASOCIACE SOUKROMÉHO ZEMĚDĚLSTVÍ ČR



- * stavíme na rodinném hospodaření
- * vycházíme ze selských tradic a z odpovědného přístupu k půdě
- * prosazujeme svobodné podnikání
- * bojujeme proti zbytečné byrokracii
- * podporujeme multifunkční zemědělství
- * podílíme se na lokálnímu prodeji produkce z farem
- * pomáháme vytvořit živý a ekonomicky nezávislý venkov

PESTRÁ KRAJINA

www.asz.cz



Asociace
soukromého
zemědělství ČR

program
Pestrá krajina
2019
2. ročník



Obsah

<i>Úvod</i>	4 – 5
<i>Pravidla programu</i>	6 – 7
<i>Hodnotitelská komise</i>	8 – 9
<i>Farma Jiřího Marka</i>	10 – 15
<i>Farma U Hrušků</i>	16 – 21
<i>Farma Praž</i>	22 – 27
<i>Farma Domašín</i>	28 – 33
<i>Farma Tláskal</i>	32 – 35
<i>Farma Jiřího Mišáka</i>	36 – 39
<i>Farmy oceněné v roce 2018</i>	40 – 41
<i>Závěrečné slovo předsedy komise</i>	42



Asociace
soukromého
zemědělství ČR



PESTRÁ KRAJINA

Publikace k 2. ročníku programu Asociace soukromého zemědělství ČR

Pestrá krajina

Vydala: Asociace soukromého zemědělství ČR, Samcova 1, Praha 1,
www.asz.cz, prosinec 2019

Texty: Ing. Stanislav Rampas

Foto: Ing. Veronika Jeníková, Ing. Stanislav Rampas, Ing. Radim Kotrba, Ph.D.,
Zdeněk Gorgoň a archiv ASZ ČR

DTP: Ing. Aneta Pěkná

Tisk: Triangl, a.s.

Úvodní slovo

Vážení přátelé, kolegové,
příznivci rodinného způsobu hospodaření,

následující stránky jsou určeny vám všem, kterým nejsou lhostejné osud českého venkova, vzhled okolní krajiny a příběh potravin, které se každý den nacházejí na našich stolech. Dovoluji vám představit publikaci k již druhému ročníku programu Asociace soukromého zemědělství ČR - Pestrá krajina, jenž si klade za cíl představit široké veřejnosti práci sedláků, kterou nedělají pouze pro obživu a za účelem zisku, ale také s upřímným a dlouhodobým záměrem zpestřit biodiverzitu krajiny, v níž všichni společně žijeme.

A vůbec nezáleží na tom, zda jsou to zemědělci ekologičtí či konvenční, menší nebo větší, důležité je, jak přemýšlejí o celém konceptu svého hospodaření, a to, že i přes často nelehké byrokratické překážky či nedostatek času neváhají realizovat na svých farmách a v jejich okolí pestré oševní postupy, vysévat biopásy, budovat drobné vodní nádrže, obnovovat či vysazovat nové sady, remízky či aleje, nakládat šetrně s půdou a dělat mnoho dalších opatření prospěšných pro celou naši společnost a životní prostředí. A to všechno zcela dobrovolně, bez potřeby jakýchkoliv nařízení či dotací, ale z přirozené potřeby zachovat farmu a její okolí v co nejlepším stavu pro svoje potomky.

Pravidla programu byla vytvořena ve spolupráci s předními českými odborníky na půdu, vodu, zemědělství a krajinu. Programu se může zúčastnit jakýkoliv člen Asociace, který je poté hodnocen komisí složenou z několika členů naší stavovské organizace doplněnou o externí spolupracovníky. Příběhy oceněných farem jsou poté mediálně prezentovány široké veřejnosti a ostatním sedlákům s cílem inspirovat a sloužit jako příklady dobré praxe. Možná inspirují i vás!

Mgr. Ing. Jaroslav Šebek,
předseda ASZ ČR
prosinec 2019

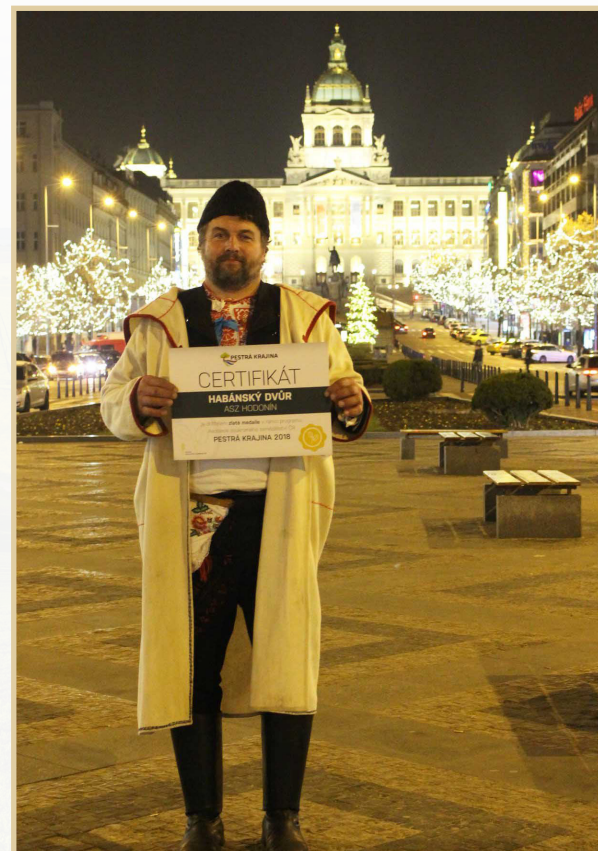


Vážení čtenáři, jistě se mezi vámi najde mnoho dalších, kteří na své farmě udržujete a zakládáte krajinné prvky či vodní plochy, vyséváte biopásy, staráte se o sakrální památky nebo jinak pečujete o krajinu ve svém okolí. Budeme rádi, pokud se přihlásíte do dalšího ročníku programu Pestrá krajina.

Kontakty pro přihlášení:
Asociace soukromého zemědělství ČR,
Samcova 1, 110 00 Praha 1
tel. č.: +420 266 710 413
e-mail: kancelar@asz.cz
www.asz.cz/program-pestra-krajina

Vyhlášení 1. ročníku programu Pestrá krajina,

13. prosince 2018, divadlo ABC, Praha



Pravidla programu Pestrá krajina

1 Cíl programu

Cílem programu je zejména:

- zvýšení kreditu sedláků, rodinných farem směrem k stávajícím či potenciálním propachtovatelům pozemků, sousedům, spotřebitelům, celkově před veřejností;
- ověření dlouhodobé argumentace ASZ ČR a potvrzení správnosti jejích teoretických principů;
- „marketingový“ přínos pro ASZ ČR a její členy – zveřejnění konkrétních příkladů realizace prospěšných opatření v krajině – kontinuální propagace na různých úrovních;
- v budoucnu případně snaha o prosazení možnosti plnit prostřednictvím zapojení do programu podmínky agroenvi či greeningu;
- prezentace v místě prostřednictvím informační tabule, že je úspěšně vyhodnocený sedlák realizátorem „Pestré krajiny“ ve svém okolí;
- poukázání na nepromyšlenost některých dotačních opatření, na které často zemědělec nedosáhne, ačkoliv se ochraně zdrojů a krajině skutečně ve svém okolí intenzívně věnuje;
- identifikace překážek, které brání nebo omezují realizaci či nějak poškozují zakladatele konkrétního opatření;
- podpora členům v realizaci opatření v krajině formou praktických informací a poradenství.

2 Organizátor a partneři programu

- Organizátorem programu je Asociace soukromého zemědělství ČR (ASZ ČR).
- Na programu se podílejí zástupci České zemědělské univerzity v Praze (ČZU), Agentury ochrany krajiny a přírody (AOPK), Českého spolku pro agrolesnictví (ČSAL), Ústavu výzkumu globální změny Akademie věd ČR (AV ČR), Centra pro otázky životního prostředí Univerzity Karlovy (UK), Beleco, z. s.

3 Účastníci programu a přihlášky do programu

- Program je určen zemědělcům, kteří dobrovolně realizují postupy šetrné vůči životnímu prostředí a s pozitivním dopadem na krajinu.
- Do programu se mohou přihlásit všichni členové všech spolků v rámci ASZ ČR, a to prostřednictvím regionální ASZ nebo členského spolku ASZ ČR.
- Každá členská organizace může v jednom ročníku přihlásit maximálně jednu členskou farmu.
- Do programu je možné jednu farmu přihlásit opakovaně.

- Do programu se nesmí přihlásit člen ASZ ČR, který je v daném roce členem hodnotitelské komise.
- V případě potřeby budou pro další ročník formou změny těchto pravidel zavedena vylučující kritéria, které stanoví hodnotitelská komise na základě zkušeností s programem.
- Přihlášku do programu je nutno zaslat v termínu do 31. května aktuálního kalendářního roku, a to v listinné podobě na adresu ASZ ČR, Samcova 1, 110 00 Praha 1.
- Formulář přihlášky do programu je k dispozici na webových stránkách www.asz.cz/cs/program-pestra-krajina/
- Povinnými přílohami přihlášky jsou (mohou být zaslány v listinné podobě společně s přihláškou nebo elektronicky na e-mail kancelar@asz.cz):
 - ~ stručná charakteristika farmy a její činnosti,
 - ~ vlastní popis provedených opatření v krajině včetně důvodů realizace a včetně popisu předchozího stavu s přihlédnutím k hodnotícím kritériím,
 - ~ cca 5 fotografií farmy a opatření realizovaných v krajině (nepovinné).
- Přihlášením se do programu souhlasí účastník s návštěvou hodnotitelské komise a v případě zařazení do programu s následnou medializací podle článku 7 těchto pravidel.

4 Organizace programu

- Program řídí tajemník ASZ ČR.
- Technicky a organizačně program zajišťuje hlavní kancelář ASZ ČR.
- Všichni přihlášení zájemci o zařazení do programu jsou navštíveni hodnotitelskou komisí, která provede hodnocení podle článku 6 těchto pravidel.
- V případě, že komise rozhodne o zařazení do programu, je s účastníkem dojednána forma prezentace a je pozván na vyhlášení.

5 Hodnotitelská komise programu

- Hodnotitelská komise programu je složená z členů ASZ ČR a zástupců nominovaných partnery programu. Členy komise jmenuje Předsednictvo ASZ ČR.
- Hodnocení na místě provádí vždy minimálně pět členů komise, z toho tři členové ASZ ČR a dva externí odborníci.
- Předsedu hodnotitelské komise volí členové komise ze svých řad na prvním společném zasedání komise, které se koná každoročně po uzavření přihlášek a zároveň před prvním hodnocením.

- Předsedou komise je člen ASZ ČR.
- Hodnocení se nesmí účastnit člen komise, který je vůči hodnocenému členu ve střetu zájmů.

6 Hodnocení

- Každý člen přihlášený do programu bude v období červenec – srpen daného kalendářního roku navštíven hodnotitelskou komisí. Termín této návštěvy bude dojednán předem.
 - Hodnotí se farma jako celek.
 - Hodnocení probíhá na základě materiálů zaslaných společně s přihláškou a prezentace realizovaných opatření během návštěvy hodnotitelské komise.
 - Hodnocení probíhá za realizace a opatření od roku 1989. Pokud se účastník hlásí opakovaně, hodnotí se zejména realizace vzniklé v období od posledního zařazení do programu.
 - Hodnocení probíhá v těchto kritériích:
- Produkční kritéria:**
- ~ velikost půdních bloků,
 - ~ pestrost pěstovaných plodin a meziplovin a chovaných hospodářských zvířat,
 - ~ míra výskytu eroze,
 - ~ sladění produkce s přínosy pro krajinu (zachování mimoprodukčních ploch a přírodních biotopů),
 - ~ uplatnění agroenvironmentálních principů hospodaření.

Realizovaná mimoprodukční opatření:

- ~ uplatnění krajinotvorných principů,
- ~ realizace, údržba a udržitelnost krajinných prvků,
- ~ množství, pestrost a rozsah realizovaných krajinných prvků,
- ~ funkční hledisko krajinných prvků,
- ~ zapojení do vzdělávacích a společenských aktivit týkajících se zemědělství a krajiny.

Krajinný ráz a estetické hledisko:

- ~ zachování či snaha o obnovu původní vesnické architektury,
- ~ celkový vliv farmy na krajinný ráz,
- ~ způsob umístění krajinných prvků z pohledu krajinného rázu,
- ~ vzhled a způsob umístění technických zařízení a staveb,
- ~ znalost a respekt k historickým souvislostem.

- V každém kritériu uděluje každý člen komise od 1 od 5 bodů. Výslednou známkou za každé jednotlivé kritérium je vždy průměr bodů od všech členů komise.
- Výslednou známkou je součet průměrných známek za jednotlivá kritéria.

- Na základě celkové známky komise rozhodne o zařazení či nezařazení žadatele do programu.
- Zařazeným farmám udělí komise na základě výsledné známky bronzovou, stříbrnou nebo zlatou medaili.
- Hodnotitelská komise s administrativní podporou z hlavní kanceláře ASZ ČR vypracuje z každého hodnocení zprávu, která obsahuje průměrné známky za jednotlivá kritéria, celkovou výslednou známku, udělenou medaili, slovní hodnocení/zdůvodnění a informaci o zařazení či nezařazení do programu. Zpráva bude předána zástupci hodnocené farmy po vyhlášení výsledků.

7 Vyhlášení a medializace

- Vyhlášení zařazených členů do programu včetně nejlepších realizovaných opatření proběhne v rámci vyhlášení výsledků soutěže Farma roku v prosinci daného roku.
- O jednotlivých farmách zařazených o programu bude zpracován článek, který bude uveřejněn v tiskovinách a na internetových stránkách organizátora a partnerů programu a případně v dalších odborných periodikách či na internetových stránkách.
- O vybraných realizovaných opatřeních bude zpracována videoreportáž s odbornými komentáři členů komise, která bude promítnuta během vyhlášení a následně umístěna na internetu.
- Žadatelé zařazení do programu obdrží certifikát o zařazení a plaketu.

8 Harmonogram programu

- ~ Do 31. května – uzávěrka přihlášek;
- ~ Do 30. června – první zasedání komise, stanovení harmonogramu návštěv;
- ~ Do 31. srpna – hodnocení přihlášených projektů;
- ~ září - říjen – zpracování textů o opatřeních zařazených do programu, zpracování videa o nejlepším projektu;
- ~ prosinec – vyhlášení a prezentace zařazených projektů v rámci vyhlášení Farmy roku, ocenění nejlepší farmy zařazené v daném roce;
- ~ prosinec – únor následujícího roku – prezentace zařazených projektů v tiskovinách a na internetu).

9 Kontakty a informace

Asociace soukromého zemědělství ČR
Samcova 1, 110 00 Praha 1
tel.: 266 710 413
e-mail: kancelar@asz.cz
www.asz.cz/cs/program-pestra-krajina/

Březen 2019

Komise programu Pestrá krajina



Daniel Pitek, předseda komise

Soukromý zemědělec a lesník, člen ASZ Li-toměřice a předseda Milešovského spolku přátel přírody. Věnuje se především sadařství, chovu jelenů, ovcí a koní. Dlouhodobě usiluje o navrácení krajiny jejího původního rázu. Angažuje se v České společnosti ornitologické a v PRO-BIO svazu. Držitel ceny Josefa Vavrouška za výjimečný počín ve prospěch udržitelného způsobu života a životního prostředí. Věnuje se také problematice hospodaření s vodou v krajině.



Prof. RNDr. Jakub Hruška, CSc.

Profesor Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy a ekolog. Pracuje v České geologické službě a v Ústavu AV ČR vede tým zabývající se výzkumem globálních změn. Zabývá se acidifikací a nutriční degradací lesních a vodních ekosystémů, klimatickými změnami a environmentálním modelováním. Účastnil se tvorby Národního lesnického programu II. Podílel se rovněž na vypracování několika zákonů, týkajících se životního prostředí. Je členem grémia ministra životního prostředí pro národní parky, rady Krkonošského národního parku a v letech 2006 až 2011 byl předsedou vědecké sekce rady Národního parku Šumava.



Doc. Ing. Bohdan Lojka, Ph.D.

Předseda Českého spolku pro agrolesnictví (ČSAL). Pedagog a výzkumník na ČZU v Praze, vedoucí katedry tropických plodin a agrolesnictví. Řešitel několika rozvojových projektů v peruánské Amazonii, Vietnamu, Kyrgyzstánu, Etiopii, Zambii a Kambodži. Zaměřuje se zejména na agrolesnictví, biodiverzitu, domestikaci a populační genetiku dřevin. V České republice se zabývá výzkumem, rozvojem a výukou zavádění agrolesnických systémů v rámci několika výzkumných a výukových projektů. Sám aktivně praktikující drobný ekozemědělec a agrolesník.



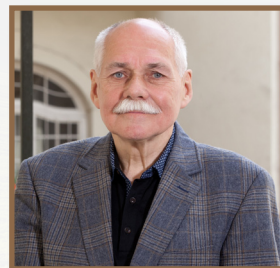
Ing. Klára Čámská, Ph.D.

Vystudovala Českou zemědělskou univerzitu, titul Ph.D. získala v oboru speciální produkce rostlinná, ekologie travních porostů. Pracuje v Agentuře ochrany přírody a krajiny jako vedoucí Oddělení péče o terestrické ekosystémy. Zabývala se zemědělským vzděláváním a poradenstvím. Má výzkumné zkušenosti s agroenvironmentální politikou, které se věnovala v Ústavu zemědělské ekonomiky a informací. Pracovala v Botanickém ústavu Akademie věd ČR.



Ing. Radim Kotrba, Ph.D.

Pedagog na Katedře chovu zvířat a potravinářství FTZ ČZU, výzkumný pracovník ve Výzkumném ústavu živočišné výroby a praktikující agrolesník. Působí v Asociaci farmových chovů jelenovitých ČR, je zakládajícím členem Českého spolku pro agrolesnictví, Topolářské komise České republiky, Derbianus Conservation a Wildlife Ranching Alliance, které se zabývají udržitelným managementem produkce krajiny a ochranou přírody. Zároveň je členem předsednictva ASZ ČR. Na 3,5 ha realizuje ve volném čase několik agrolesnických systémů, propojujících chov zvířat, rostlin a produkčních i krajinotvorných dřevin.



Prof. RNDr. Bedřich Molčan, CSc.

Český geochemik, ekolog, publicista a politik. Předseda Čestné rady Českého svazu ochránců přírody. Zástupce ředitele v Centru pro otázky životního prostředí Univerzity Karlovy. Předseda Vědecké rady MŽP. Člen Rady vlády pro udržitelný rozvoj. Bývalý ministr životního prostředí České republiky. Dlouhodobě se zabývá tématem udržitelného rozvoje. Autor, spoluautor, editor a překladatel několika set vědeckých článků, vědecko-populárních publikací a článků v odborném i denním tisku z oboru analytické chemie, biogeochemie, životního prostředí, ekonomie a vzdělávání.



Ing. Jana Moravcová

Ředitelka odborné organizace Beleco, z. s. působící v oblasti ochrany přírody. Absolventka lesnické fakulty ČZU v oboru krajinné inženýrství - aplikovaná ekologie a bývalá inspektorka oddělení ochrany přírody České inspekce životního prostředí a ředitelka OI ČIŽP v Ústí nad Labem.



Ing. Kateřina Černý Pixová, Ph.D.

Proděkanka pro rozvoj v rámci Fakulty životního prostředí na ČZU. Pedagog na ČZU. Účastnice v projektech (NAZV, TAČR, GAČR) zabývající se zejména problematikou mimoprodukčních funkcí krajiny, uplatnění přírodních blízkých opatření v zemědělské krajině a uspořádání vlastnických vztahů k půdě. Dlouhodobě se zabývá především tématem krajinné ekologie, na což zaměřuje i svou publikační činnost. Koordinuje vzdělávací programy pro střední školy v oblasti ochrany přírody a krajiny.



Ing. Martin Novák

Soukromý zemědělec, předseda ASZ Tábor a člen předsednictva ASZ ČR. Vítěz soutěže „Farma roku 2008“. Specializuje se zejména na výrobu mléka, rostlinnou produkci a obnovitelné zdroje. Provozuje zemědělské muzeum a pivovar.



Ing. Stanislav Rampas

Předseda Spolku pro obnovu venkova Plzeňského kraje a člen ASZ Plzeňsko, člen výboru Rady vlády pro udržitelný rozvoj a dlouhodobý propagátor venkova a trvale udržitelného rozvoje. Je členem Čestné Rady Českého svazu ochránců přírody a krajské komise pro venkov. V minulosti byl starostou obce, náměstkem hejtmána Plzeňského kraje pro regionální rozvoj a zemědělství a místopředsedou Svazu měst a obcí ČR. Organizátor řady vzdělávacích seminářů, např. Stromy v krajině, Voda v krajině atp.





Farma Jiřího Marka

Únanov,
ASZ Třebíč



Jiří a Marcela Markovi převzali farmu v roce 2006 a kromě konvenční rostlinné výroby se věnují také chovu ovcí.

Kolem Únanova na Znojemsku je několik území zahrnutých do tzv. evropsky významných lokalit, a to díky výskytu mnoha vzácných druhů fauny i flóry.



Rodinnou farmu Jiřího Marka naleznete v Únanově, starobylé obci písemně zmiňované již za panování krále Přemysla Otakara I. rozložené v údolí potoka Únanovky čtyři kilometry severně od města Znojma. Rodiče současného farmáře zde začali na počátku devadesátých let minulého století hospodařit na 15 hektarech vlastní půdy a na dalších 40 hektarech půdy pronajaté. Statek Příbylových – rodičů matky současného hospodáře, opět ožil. Od počátku se věnovali pestré rostlinné výrobě a také chovu mléčného skotu a výkrmu telat. Se vším jim syn Jiří aktivně pomáhá.

Počínaje rokem 2006 převzal Jiří Marek farmu od rodičů a spolu se svou manželkou Marcelou stojí před rozhodnutím, jak dál

pokračovat a zajistit ekonomicky stabilní hospodářství i pro další generaci. Důvod je nasnadě, další generaci Marků tvoří čtyři synové ve věku od pěti do patnácti let. Jelikož chov skotu způsoboval v obci problémy a také bylo nutné výrazně snížit počet dobytčích jednotek, stala se farma během dvou let čistě rostlinnou.

Markovi v současné době hospodaří na 300 hektarech zemědělské půdy, z toho je 90 hektarů vlastních. Trvalé travní porosty mají výměru cca 22,5 hektarů, orná půda zaujímá 275,5 hektarů a krajinotvorný sad má dva hektary. V přímé souvislosti s rozšířením pozemků si mohli dovolit zahájit chov ovcí a zvětšovat stádo až na současných více než 100 kusů. Ovce slouží

hlavně k udržování trvalých travních porostů, z nichž je větší na zařazena do opatření evropsky významných lokalit. Pastvou ovcí a ručním odstraňováním náletu udržují vzácné panonské trávníky, které v předchozích letech degenerovaly nadbytkem živin z okolních polí a zarůstaly, případně se staly skládkami. Markovi tak zachránili mizející populace konikleců, vstavačů a stepních trav. Na orné půdě pěstuje farma 12 druhů plodin, některé navíc v několika variantách. Kromě pšenice, ječmene a řepky jsou to především mák, slunečnice, hrách, čtyři druhy prosa, lesknice kanárská, světlice barvířská, nahý oves, krmná řepa hlavně pro potřeby chovaných ovcí, jetel inkarnát a tráva na osivo. Úspěšným obchodním artiklem je balíčkováný mák, prodáváný přímo ze dvora a ve farmářských obchodech ve Znojmě a okolí. Velmi širokou škálu plodin prodávají přímo ze dvora, zejména chovatelům okrasného a exotického ptactva.

Na celé výměře obhospodařované půdy v jinak fádní zemědělské krajině Znojemska jsou uplatňována všechna pravidla a postupy k přírodě šetrného zemědělství. Velikosti půdních bloků jsou upraveny na průměrné čtyři hektary. Setba krmných biopásů je v krajině opravdu viditelná, včetně pozitivního vlivu na biodiverzitu.

Při zpracování půdy používá Jiří Marek šetrné kypřicí technologie, které zapravují organickou hmotu rovnoměrně do půdního profilu, což podporuje mikrobiální život, umožňuje vyšší průsak vod do půdy a brání erozi. K hnojení používá zapravení meziplodin, posklizňových zbytků a kompost z místní kompostárny. Přestože náklady jsou vyšší než při použití průmyslových hnojiv, v konečných výnosech se to Markovým vrací. Používání pesticidů je minimální a jejich nasazení je hospodářem vždy pečlivě zváženo. Proti houbovým chorobám zkouší v současnosti biopreparáty. K přírodě šetrné hospodaření farmy Jiřího Marka je v krajině na první pohled patrné zejména při porovnání s průmy-



Markovi se mimo jiné starají o přírodní památku Kopečky u Únanova, kterou obec na přelomu tisíciletí propojila s dalšími lokalitami v katastru pomocí biokoridorů.

slově provozovaným zemědělstvím, které je k vidění hned na sousedních pozemcích.

V plánech do budoucna mají Markovi zařazeno rozšíření pravidelně udržovaných zanedbaných ploch nejenom ve vlastní obci. Dále by chtěli zvětšit stávající remízky a některé vlastní pozemky obohatit o výsadbu stromořadí, čímž rozdělí půdní bloky na ještě menší části. Při ochraně rostlin se chystají zcela nahrazovat chemické přípravky biopreparáty a chemickou likvidaci plevelů pokud možno likvidační mechanickou.

Sám hospodář říká „*Naším současným i budoucím cílem je prosperující moderní rodinná farma, v níž se klade důraz na hospodářství, které podporuje a rozvíjí přirozenou funkci okolní krajiny a vytváří dobré životní podmínky pro existenci organismů.*“.

Název obce Únanov vznikl pravděpodobně ze staročeského „uný“ nebo také „juný“, v překladu mladý, čerstvý, plný elánu a právě tak na hodnotitelskou komisi celá rodina Markových působila.



Markovi byli po převzetí farmy nuceni zrušit chov skotu, ale k živočišné výrobě se jim podařilo vrátit alespoň chovem ovcí, které pomáhají udržovat cenné panonské trávníky s výskytem vzácných druhů rostlin.



Údolí přírodní památky Losolasy, kde se na zhruba čtyřhektarové ploše pasou ovce, zajímavě rozčleňuje okolní intenzivní plochy obhospodařované evidentně průmyslovým stylem místními velkopodniky.





Farma má k dispozici asi 300 hektarů, z toho zhruba třetinu vlastních pozemků. Ornou půdu Markovi využívají k pěstování dvanácti druhů plodin, některých navíc v několika variantách. Kromě pšenice, ječmene a řepky jsou to především mák, slunečnice, hrách, čtyři druhy prosa, lesknice, světlice barvířská, nahý oves a krmné plodiny. Část produkce pak prodávají přímo ze dvora.



Lokalitu Kopečky u Únanova tvoří dva samostatné stepní kopečky uprostřed intenzivně obdělávané zemědělské krajiny. Jedná se o zbytky původních pastvin, kde se postupně na mělké půdě vyvinula teplomilná vegetace s výskytem koniklece velkokvětého.





Farma U Hrušků

Stvolny,
ASZ Plzeň-sever



Největší z postupně budovaných vodních ploch na Farmě U Hrušků má více než hektarovou plochu a je útočištěm nejen pro bobry, ale i pro mnoho druhů ptáků a obojživelníků.



V extenzivně obhospodařovaných sadech, které Hruškovi společně s Českým svazem ochránců přírody nedávno vykoupiли jako zcela neobhospodařované od místních lidí, se pasou ovce, jsou zde umístovány budky pro hnízdění krutihlava obecného a zřizovány kamenné zídky jako úkryty pro hmyz a plazy.

Nad levým břehem Hrádeckého potoka leží v otevřené krajině mezi stolovými horami Vladařem a Chlumskou horou vesnička Stvolny, která je částí města Manětína v severním cípu okresu Plzeň-sever. V uvedené obci a jejím okolí hospodaří od roku 2008 rodina Hruškových. Zadumaná, posmutnělá, ale krásná krajina pana Hrušku okouzila natolik, že ve Stvolnech v roce 2000 zakoupil poničenou historickou roubenou usedlost. Po rozsáhlé deset let trvající rekonstrukci Hruškovi vrátili usedlosti její historickou podobu a dnes slouží jako sídlo ekofarmy a bydliště rodiny. Roku 2008 odkoupila rodina protější objekt bývalé prodejny Jednoty, který s citem pro venkovský prostor zcela přestavěla a provozuje v něm dnes již vyhlášenou moštárnu. Vyráběné mošty jsou z ovoce regionálního původu

bez chemického ošetřování a bez chemických přísad, šetrně pasterizované. Od stejného data provozují Hruškovi také farmu. Trochu netradiční vznik hospodaření rodiny bez selské historie ovlivnil koníček obou manželů – ornitologie. Díky ní začali přemýšlet o problému úbytku starých ovocných stromů, jejichž dutiny mohou sloužit jako hnízdiště pro některé druhy ptáků. Přišli s netradičním řešením: nabídnout jejich vlastníkům i veřejnosti výkup ovoce a motivovat je tím k zachování těchto stromů. Zprovozněním prosperující moštárny si Hruškovi splnili sen, který na počátku realizovali bez jediného hektaru půdy a bez vlastních ovocných stromů. Vznikla regionální potravina pod obchodním názvem „Stvolenský mošt“, která je charakterizována jako za studena lisovaná 100% ovocná šťáva.

Současně se vznikem moštárny začali Hruškovi nakupovat pro účel šetrného hospodaření zemědělskou půdu a dnes již hospodaří na 70 hektarech vlastní půdy a na 10 hektarech půdy pronajaté. Téměř polovinu tvoří orná půda a polovinu trvalé travní porosty, na zhruba 2 hektarech jsou sady a 1,6 hektaru tvoří umělý mokřad a tři tůňe. Na zemědělské půdě hospodaří Hruškovi od roku 2014 v systému ekologického zemědělství - na orné pěstují obilniny a důraz je kladen také na zařazení jetele do osevního postupu. Část orné půdy je třetím rokem zatravněna. Jejich pozemky jsou mezi okolními lány snadno rozeznatelné, většina půdních bloků má velikost od dvou do pěti hektarů, je lemována výsadbami dřevin a vrací se na ně život v podobě původní fauny. Souběžně se získáváním pozemků se ekofarma začala věnovat chovu ovcí, masného skotu plemene salers a drobných hospodářských zvířat. Stálé klientele úspěšné moštárny nyní chtějí nabídnout i hovězí maso v bio kvalitě z domácího chovu.

Při pozemkových úpravách v katastru obce Hruškovi prosazovali obnovu původních prашných polních cest a vznik biokoridorů. Ve spolupráci s městem Manětín tak mohli vysadit podél cest 2,5 km alejí s prostřídáním dlouhověkových a krátkověkových úživných dřevin. Vznikly tak cesty s názvy podle převažujících stromů jako Dubovka, Lipovka a Klenovka. Cesty a stromořadí včetně názvů byly aktivitou hospodářů zapsány do katastru nemovitostí. Na hranicích vlastních pozemků vysadili Hruškovi pro potomky dvě stromořadí. Vznik celkem šesti hektarů biokoridorů velmi leží v žaludku místnímu zemědělskému megapodniku a požaduje jejich posekání hrozbou žaloby.

S neúnavným elánem vybudovali Hruškovi na svých pozemcích 1,5 hektarový mokřad a tři kaskádově propojené tůňe. Voda v místní krajině láká i vzácné živočichy, například kuňku obecnou nebo bobra evropského. Na mokřadu odpočívají při tahu bahňáci, hnízdí tu jeřáb popelavý a během návštěvy nám nad hlavami majestátně kroužil pár orlů mořských. V obhospoda-

řovaných sadech jsou umístěny budky pro hnízdění krutihlava obecného a zřizovány kamenné zídky pro hmyz a plazy. Jak se farma rozrůstala, vznikla potřeba vybudovat seník a nové stáje. Oba objekty postavili Hruškovi s cítem pro okolní krajinu a venkovský ráz, sedlová střecha a dřevěné opláštění novým budovám sluší a po umístění budek ve štítu budov si je oblíbili i poštolky, sova pálená a neodmyslitelní vrabci obecní. Na kroužkování ptactva zvou Hruškovi každoročně veřejnost a napomáhají tak k osvětě mezi občany.



Na začátku zemědělského podnikání byla snaha motivovat lidi k údržbě starých ovocných stromů. I proto zřídili Hruškovi prosperující moštárnu, a to prakticky bez jediného hektaru vlastní půdy.



V okolní krajině je krásně patrné členění půdních bloků lemovaných cestami s výsadbou dřevin. Ve spolupráci s městem Manětín, které projevilo snahu o obnovu polních cest a budování biokoridorů, takto vznikly cesty pojmenované podle převažujících stromů – Dubovka, Lipovka či Klenovka.

Jak se farma rozrůstá, vznikají zde hospodářské budovy navržené tak, aby zapadly do okolní krajiny, ale přitom splňovaly požadavky na moderní provoz. I zde je patrná vášeň obou manželů pro ornitologii – ve štítu budov jsou umístěny budky, které si oblíbily poštolky a sovy.



Na zhruba 80 hektarech půdy se Hruškovi snaží vyvážit produkci a pestrost – v ekologickém režimu pěstují hlavně pšenici, oves a jetel, část orné půdy je zatravněna.



Hruškovi si pro bydlení opravili původní roubené stavení, zachovali i původní interiéry včetně kachlových kamen a původní podlahy i trámů. V plánu je vybudování penzionu.



S rozšiřováním pozemků se daří rozšiřovat také činnosti včetně živočišné produkce v podobě chovu ovcí a skotu plemene salers.



Na pozemcích kolem Stvolen díky aktivitě Hruškových postupně (mnohdy přes velkou nepřízeň úředníků) vznikají mokřady a tůňe, které zpátky lákají vzácné druhy živočichů.





Farma Prak

Český Šternberk,
ASZ Benešov



Farma Prak plně využívá potenciál krásného prostředí Posázaví, které zároveň umně dotváří mnoha prvky, jež zpětně ocení návštěvníci penzionu.



Na pastvinách, které se postupně svažují k hradu Český Šternberk, se pase masný skot plemene hereford a také lipicáni, kteří zde mají největší chovnou základnu v rámci České republiky.



Na návrší obtékaném z východu řekou Sázavou, na jihu Šternovským potokem a na severu potůčkem Katovkou stojí Dvůr Prak. Historicky významný statek je důstojnou součástí malebné krajiny středního Posázaví a doplňuje hrad Český Šternberk, od něhož je vzdálen vzdušnou čarou okolo 700 metrů. K hradu, k němuž jako součást panství dvůr v minulosti vždy náležel, se po naučné stezce vybudované současnými majiteli dojde volnou chůzí za 15 minut. Po pozemkových reformách za první republiky rodina Šternberků o statek přišla a dalším majitelům jej posléze zase sebrali komunisté, kteří zde zřídili vepřín a nechali objekty dvora zcela bez údržby chátrat - prasata se chovala i v obytných místnostech. Stát vrátil dvůr v rámci restitucí jako úplnou ruinu. Když v roce 1995 současný majitel Jan

Tupý, povoláním stavební inženýr, s manželkou Nadou koupili poplužní dvůr od restituentů, měla většina objektů propadlé střechy a byla úplně poničená. Noví majitelé okamžitě zahájili rekonstrukci s výjimečnou pečlivostí a nebývalým citem k zachování historického rázu a autenticity. Dnes je dvůr krásně odborně obnoven, vznikly prostory pro bydlení, ustájení dobytka, z části hlavního křídla statku se stal penzion a z bývalé konírny útulná restaurace s krbem. Majitelé se dále věnují hospodaření, službám v cestovním ruchu a obnově krajiny na vlastních pozemcích. Oba manželé pocházejí z Prahy a o zemědělství nevěděli zhora nic, ale vůle a chuť z nich udělala úspěšné hospodáře, kteří vítězí na výstavách herefordského skotu a jsou vlastníky největšího chovného stáda lipických koní u nás, s ni-

miž se již řadu let účastní vozatajských soutěží po celé Evropě. Prostory statku umožňují poskytovat i komerční ustájení koní.

Pozemky zakoupené společně se statkem jsou svažité a půda byla činností místního „kolchozu“ devastována a splavována především nevhodným pěstováním širokořádkových plodin. Veden snahou zabránit další erozi zatravnil hospodář Jan Tupý nejvíce postižené plochy a dnes na 70 hektarech luk chová pasetvním způsobem 50 kusů hovězího dobytka hereford a stádo 24 lipicánů. Na statku naleznete i ovce a majitel se ještě věnuje chovu včel. Majitelé každoročně zalesňují cca 0,2 hektaru roklí a pozemků nevhodných pro běžnou zemědělskou výrobu, vysazují solitérní stromy, udržují a rozšiřují remízky, pečují a doplňují „Ořechovku“ – alej na přístupové cestě ke dvoru. V nedávné době vysadili lipovou a březovou alej, kterými vytýčují původní, při hospodaření státního statku rozoranou a zaniklou, polní cestu. Podle představ hospodářů má být statek v budoucnu uprostřed ovocných sadů, proto letos na jaře zahájili jejich výsadbu, se kterou budou pokračovat tak, aby byl téměř celý dvůr obklopen stromy.

Naučná stezka, kterou rodina Tupých vybudovala převážně na vlastních pozemcích včetně vyhlídkového místa a odpočinkového, dřevěného mostku přes rokli a naučných informačních tabulí, vede od hradu Český Šternberk přes statek Prak do obce Drahňovice. Na konci stezky v Drahňovicích zřídili hospodáři jako cíl hasičské muzeum.

Projekt soustavy čtyř rybníčků na potůčku Katovka do kterých je svedena dešťová voda ze všech budov dvora a z kořenové čističky, naznačuje, že si majitelé uvědomují potřebnost zadržování vody v krajině.

Dnes na ekologicky vedeném hospodářství pracují manželé Tupí se synem Pavlem, který nedávno převzal řízení, a správce se dvěma zaměstnanci. Promyšlenost a funkčnost celého sedmdesáti-

hektarového hospodářství spolu s péčí o krajinu, její rozmanitost a pestrost si hodnotitelskou komisi naprosto získaly, stejně jako hodnotitele soutěže Farma roku, kteří Dvoru Prak v roce 2016 udělili páté místo.

A jak statek přišel k názvu Prak? Podle pověsti umístilo roku 1467 vojsko Jiřího z Poděbrad, resp. jeho syna Viktorina z Munsterberka, právě v blízkosti současného dvora velký středověký obléhací prak, s jehož pomocí byl hrad Šternberk dobyt. Síla a energie praku musela být obrovská, když metal kamenné koule stovky metrů daleko. S podobně nezdolnou silou a energií vyzvedla rodina Tupých dvůr a hospodářství z prachu a popela a dnes je na něj radost pohledět. Na památku obléhání hradu umístil hospodář před dvůr obrovskou dřevěnou maketu středověkého praku.



Dvůr Prak má sáhodlouhou historii spojenou odedávna právě s hradem vzdáleným pouhých 700 metrů. Komunisté v něm zřídili vepřín a nechali jej zchátrat, noví majitelé jej však krásně obnovili do původní podoby.



Aktuálně dokončeným projektem je soustava čtyř rybníčků na potoce Katovka, která postupně přechází v mokřady.



Pan Tupý vybudoval ode dvora naučnou stezku, která propojuje Prak s hradem a obcí Drahňovice. Její součástí je i dřevěný mostek a vyhlídková terasa.



Na všem, co manželé Tupí v okolí dvora Prak budují, je vidět obrovský cit pro krajinotvorbu a snahu o zachování původní podoby zdejšího poplužního dvora. To také náležitě oceňují návštěvníci zdejšího penzionu a restaurace.



Původní nevhodné pěstování širokořádkových plodin na zdejších svažitých pozemcích bylo nahrazeno travními porosty. Postupně dochází také k vysazování solitérních stromů, alejí a ovocných sadů a samozřejmě je péče o původní ořechovou alej, která lemují přístupovou cestu do dvora.





Farma Domašín

ASZ Jindřichův
Hradec



Farma Domašín je jednou ze čtyř částí rodinné farmy Šteflových, hospodaří ekologicky a zaměřuje se na rostlinnou produkci a odchov zástavového skotu.



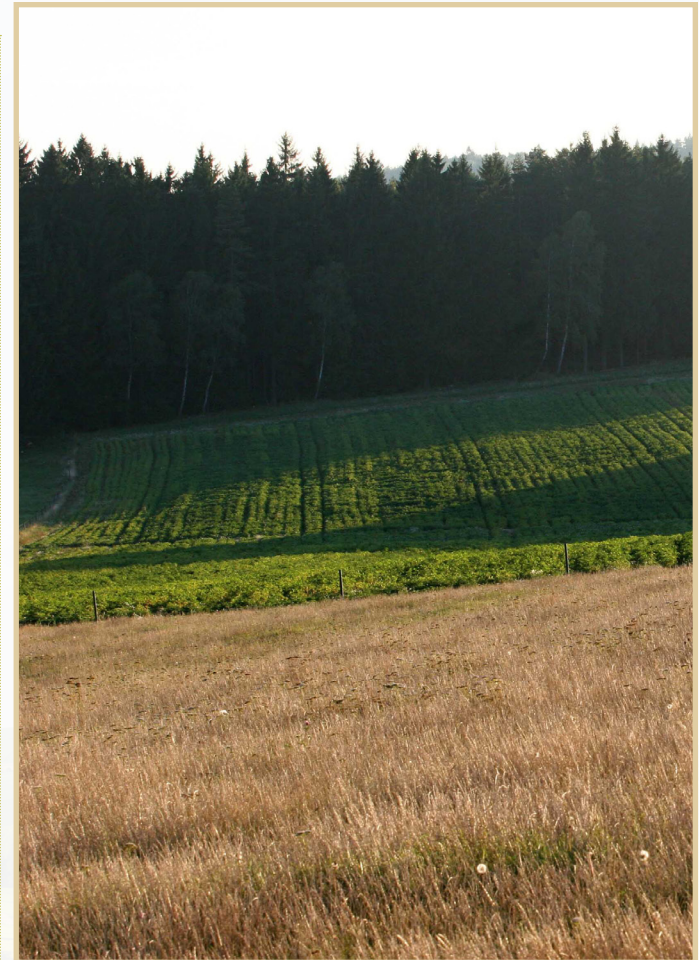
Přibližně napůl cesty mezi Jindřichovým Hradcem a Telčí leží obec Studená a její část Domašín. Malá vesnička Domašín v Javořické vrchovině na historických hranicích Čech a Moravy je sídlem Farmy Domašín s.r.o. řízené místopředsedou ASZ ČR Janem Šteflem. Zemědělský podnik vznikl v roce 2016 jako jedna ze čtyř součástí původní rodinné farmy Šteflových a i dnes v něm převážně pracují členové rodiny.

Farma hospodaří na 486 hektarech v ekologickém režimu, z toho je 330 hektarů trvalých travních porostů a 156 hektarů orné půdy. Na orné půdě jsou pěstovány ozimé a jarní triticele, oves, kmín, jeteloviny a další obilniny. Velikost obhospodařovaných pozemků se pohybuje od jednoho do 25 hektarů. Rostlinná výroba je doplněna ekologickým chovem 170 kusů masného skotu. Většina ekologických produktů, především obiloviny a zástavový jatečný skot, je prodávána do zahraničí (Rakousko, Německo), kde je ekologická produkce lépe oceněna a není problém pro ni najít odbyt.

I přes vysokou nadmořskou výšku kolem 650 m n. m., která není pro hospodaření úplně ideální, a náročný ekologický režim, je podnik v překvapivě dobré ekonomické kondici.

Erozně ohrožené svažité pozemky a vrcholky kopců jsou převážně zatravněny nebo osety víceletými pícninami. Na vlastních pozemcích Šteflovci zcela bez dotací obnovili dva původní rybníky o výměře celkem 1,1 hektaru a vybudovali v místě neplodné půdy další nový rybník o výměře 0,4 hektaru. Rybníky spolu s břehovou zelení vhodně zapadají do okolní krajiny a zvyšují její retenční schopnost. Navíc jsou využívány jako zdroj vody pro napájení paseného skotu a okrajově pro chov ryb a vodní drůbeže. Jsou také prostorem pro drobné vodomilné živočichy. Farma se rovněž věnuje údržbě remízků a stromů na ostatních plochách a mezích zejména v okolí pastvin, které slouží jako zástavba či přirozený stín pro pasený skot. Nová zeleň, hlavně ořešáky a jírovce, je vysazována v okolí areálu podniku, ale i podél souvisejících cest a rybníků.

Hospodářské budovy jsou zejména funkční, nejedná se o obnovu historické vesnické architektury, nicméně pastviny, rozptýlená zeleň a vodní plochy v okolí areálu farmy vytvářejí příjemný



krajinný ráz. Dle konstatování členů hodnotící komise by bylo velmi přínosné pokračovat ve výsadbách solitérních i skupinových dřevin na obhospodařovaných pozemcích, na mezích mezi pozemky a okolo cest.

Farma je příkladem vysoce produkčního zemědělského podniku, který se zároveň snaží hospodařit v souladu s přírodními podmínkami. Jak řekl na závěr návštěvy hodnotící komise Jan Štefl: „*Pestrost krajiny je nám všem na farmě blízka a vnímáme ji jako přirozenou a potřebnou součást našeho podnikání.*“



Štefloví na svých pozemcích bez dotací obnovili dva původní a vybudovali jeden nový rybník. Kromě krajinotvorné funkce slouží k zajištění napájení masného skotu a okrajově pro chov ryb a vodní drůbeže.



Rodina se věnuje také obnově a údržbě remízů kolem pastvin a rybníků, které slouží jako závětrří a stín pro skot. Kromě toho jsou vysazovány nové stromy, zejména jírovce a ořešáky.



V ekologickém režimu je téměř 500 hektarů půdy, z toho 330 hektarů jsou travní porosty. Na orné půdě jsou pěstovány ozimé a jarní triticele, oves, kmín, jeteloviny a další plodiny. S odbytem produkce není problém, a to i díky blízkosti Rakouska, kde je o bioprodukty velký zájem.



K jihočeské krajině rybníky patřily odjakživa, a to nejen pro svou produkční funkci, ale i jako příjemný prvek v krajině.



Farma Tláskal

Slavětín nad Metují,
ASZ Náchodská



Farma Tláskal má na svých pozemcích velké plochy nektarodárných biopásů, které doplňuje ještě dalšími nedotačnými plochami, jež pomáhají rozčlenit celkem 315 hektarů orné půdy s klasickou rostlinnou výrobou.



V Královéhradeckém kraji nedaleko Dobrušky v údolí řeky Metuje mezi vrchem Na Čihadle a Hlohovským kopcem leží v nadmořské výšce 260 m n. m. obec Slavětín nad Metují. První písemná zmínka o obci, kde dnes žije 260 obyvatel, je doložena roku 1495. A právě zde hospodaří rodina Tláskalových, starobylý selský rod, jehož předci hospodařili na stejném gruntu ještě před rokem 1750. Jako celá řada sedláků v naší zemi byli i prarodiče současného hospodáře komunisty vystěhováni a museli se dívat, jak je jejich hospodářství ničeno. Novodobá historie začala v roce 1991 navrácením 18 hektarů půdy, kdy na restituovaném zdevastovaném statku a polích začala rodina opět hospodařit.

Dnes Vladimír Tláskal s manželkou Jitkou a dvěma dcerami hospodaří konvenčním způsobem na 340 hektarech zemědělské půdy, z toho je 24 hektarů trvalých travních porostů v 20 blocích, 315 hektarů orné půdy v 37 blocích včetně jednoho bloku medonosného úhoru. Travní porosty jsou nově založeny na erozi ohrožené orné půdě. Na orné půdě pěstují Tláskalovi obilniny, kukuřici, řepku, hořčici, kmín, mák, cukrovou řepu, ale také jílky a svazenku na semeno. Na louce se pasou ovečky a v sadu hrabe drůbež, o kterou se starají dcery Alice a Hedvika. Při sestavování osevních plánů myslí hospodář také na své včely, „...ony totiž potřebují, aby stále něco kvetlo“. Seje proto na polích 15 hektarů nektarodárných biopásů, které ještě doplňuje o další vlastní nedotační biopásky. „Aby například slunečnice takto krásně kvetla a dávala pyl co nejdéle a zároveň, aby byly přerušeny bloky jedné plodiny.“ Kromě medonosného úhoru, nektarodárných biopásů a políček slunečnic mají na farmě i myslivecká políčka s topinambury. Ve spolupráci s obcí vysadili a pečují také o menší aleje stromů na polních cestách.

Územím statku protéká řeka Metuje, na které byl v roce 1907 vybudován závlahový přeronový systém a řeka Metuje byla zregulována do nového koryta. Staré meandrové koryto řeky z 50. let s tůňmi se stalo smetištěm a postupně zanikalo. Některé z nich se hospodáři podařilo vyčistit a obnovit. Staré koryto a 30 let nefunkční závlahový systém zarůstají postupně stromovím a další břehovou zelení. Historickým vývojem krajiny a nefunkčního závlahového systému tak na řece Metuji vzniklo množství biokoridorů, mezí, alejí a zarostlých tůní. Na



Územím protéká řeka Metuje, která tvoří meandry s tůňmi, jež kvůli vybudování závlahového přeronového systému v 50. letech postupně zanikaly a byly zavaleny odpadem. Tláskalovi je postupně čistí a obnovují.

farmě Tláskalových je těchto, již udržovaných prvků na délku cca 15 km a představují při své čtyřmetrové šíři asi 6 ha z plochy farmy. Další zajímavostí je pěstování 25 hektarů selského lesa, který je v současné době rovněž sužován kůrovcovou kalamitou a hospodář se snaží umožnit přirozenou obnovu spolu s dosazováním listnatých stromů.

Několikaměsíční praxe na tradičním statku v Dolním Rakousku, zařazená otcem, se hospodáři vyplatila a dodnes si této zkušenosti velice cení a jak sám uvádí, stále z ní čerpá. Farma hospodaří v devíti katastrálních územích, ale základ má ve Slavětíně nad Metují, kde rodina obhospodařuje více než 130 ha půdy. Největší vzdálenost k pozemkům je 16 kilometrů. Hospodaření ve více katastrech a přejezdové vzdálenosti nejsou pro hospodáře problémem, farma je ekonomicky zdravá a stabilní a úspěšně navazuje na bohatou historii předků. Snahou rodiny Tláskalových je propojení zemědělství, lesnictví, péče o krajinu, myslivosti a volnočasových aktivit. „Chceme v naší vesnici žít, ne jenom bydlet,“ říká hospodář Vladimír Tláskal. Členové komise odjížděli z farmy s přesvědčením, že se rodině daří nemalé cíle naplňovat.



K farmě patří také 25 hektarů lesa, který bohužel postupně podléhá kůrovcové kalamitě. Zde se Tláskalovi snaží co nejvíce podporovat přirozenou obnovu.



Pestrou skladbu plodin na orné půdě – obilniny, kukuřici, řepku, hořčici, kmín, mák, cukrovku, jilek a svazenko na semeno ještě doplňují plodiny pěstované v nektarodárných biopásech a také na mysliveckém poličku.



Louky mají nepravidelný tvar díky protékající řece, která je lemována vzrostlými duby. Podél cest jsou ovocné stromy, o nichž se mohou návštěvníci něco dozvědět díky ovocné naučné stezce, která tudy vede.



Živočišná produkce je pouze doplňkem – chov ovcí pro spásání okolí statku, chov drůbeže pro vlastní spotřebu a zejména chov včel, které byly jedním z impulsů pro sítí medonosných plodin.



Farma Jiřího Mišáka

Troubky,
ASZ Přerov



Záhumenek je nejen plochou, která slouží rodině pro produkci veškeré zeleniny a ovoce k vlastní spotřebě i k prodeji, ale také odpočinkovým místem s výhledem na tovačovskou zámeckou věž.



Hospodář Jiří Mišák přihlásil své hospodářství do programu Pestrá krajina již podruhé. Velmi milý a svérázný průvodce Stanislav Mišák, otec majitele, členy hodnotitelské komise opět udivoval neutuchajícím elánem a specifickým smyslem pro humor. Farma dnes hospodaří na 12 hektarech zemědělské půdy v okolí obce Troubky nad Bečvou, dalších 12 hektarů orné půdy a čtyři hektary lesa si pro velkou vzdálenost od obce pronajímají. Troubky, kde se hospodářství nachází, leží v úrodné hanácké rovinaté krajině nedaleko Přerova na soutoku řek Moravy a Bečvy. Značné výkyvy počasí v novodobé historii postihly obec rozsáhlými povodněmi a způsobily značné škody na majetku obyvatel a připravily o život devět lidí. Z ničivých povodní se obec obdivuhodně vzpamatovala a žije normálním životem. To však nelze říci o socialistickém modelu hospodaření na celinách, monokulturní lány ve zdejší krajině nadále převládají a často se táhnou, kam oko dohlédne. Jen díky korytům řek, odvodňovacím kanálům a cestám jsou občas přerušeny. A právě monotónní krajinu, charakteristickou velkoplošným hospodařením, se snaží změnit hospodářství rodiny Mišákových cílenou výsadbou dřevin. Energickým hybatelem a specifickým krajinným tvůrcem je na hospodářství právě Stanislav Mišák. Z 12 obhospodařovaných hektarů půdy jsou na 10 hektarech vysety obilniny a technické plodiny, na hektaru se rozkládá matečnice japonského topolu na produkci sazenic a řízků pro ostatní zájemce, půl hektaru slouží pro produkci vánočních stromků, na 0,25 hektaru se pěstuje česnek a stejnou plochu zabírá nově vysázené školka okrasných původních dřevin. K tomu Mišákovi ještě obhospodařují rodinnou hektarovou zahradu, tzv. záhumenek, oddělený od okolních polí živým plotem z topolů. „A zde je můj rodinný ráj, moje řada stromů, švagrova řada stromů, bratrova zahrádka, babiččina zahrádka, pár oveček, část vysázené okrasné školky a hlavně výhled na jezero a tovačovskou zámeckou věž,“ usmívá se Stanislav Mišák. Na rodinné otevřené zahradě naleznete pestrou kombinaci ovocných dřevin, zeleniny, léčivých bylin a okrasné školky. Záhumenkářský model hospodaření, který realizují i někteří sousedé z obce, může být jedním z vhodných opatření, jak tuto poničenou krajinu zpestřit a vytvořit zde místa s krásnou kulturní krajinou, kde se může spojit drobná zemědělská produkce s udržením příjemného životního prostředí. Všechny výpěstky hospodářství je možno zakoupit formou prodeje ze dvora.



Od minulé účasti v programu založili Mišákovci školku původních okrasných dřevin.

Již v minulosti se rodina snažila vysazovat stromy a keře do krajiny, zejména podél kanálů, cest a struh. Jenže to nebylo na vlastních pozemcích a většina této výsadby byla bohužel majiteli a provozovateli postupně odstraněna. Díky této zkušenosti se dnes snaha zpestřit intenzivně obhospodařovanou krajinu novou výsadbou původních i rychle rostoucích dřevin a keřů, odehrává na vlastních pozemcích. Rychle rostoucí topol japonský, který hospodář krom matečnice využívá také do stromořadí, pásů a větrolamů, není sice původní dřevinou, ale na druhou stranu poskytuje v několika letech velice rychlou produkci biomasy. Pokud se vysadí do pásů, dokáže za několik málo let vytvořit zelené remízky oddělující jednotlivé obrovské bloky orné půdy, což je pro zdejší krajinu a biodiverzitu tolik potřebné. Mezi řadovou výsadbou, někdy vychvalovaného a někdy zatracovaného topolu, se již objevuje nová výsadba původních déle rostoucích stromů, které by se časem mohly proměnit v příjemné aleje. Další výsadbu představují dřeviny jako černý jeřáb (aronie), dřín, hloh, oskeruše, brslen, líska, kdoulovec, kalina rakytník a další, které Mišákovi také pěstují ve školce jako vlastní sadbový materiál, ale i na prodej pro případné následovníky.

Okruh trasy pro pěší i cyklisty v okolí obce s 15 zastaveními je rovněž dílem pana Stanislava, který se také podílí na spolupráci škol, obecního úřadu a ornitologů z Přerova pro zmapování výskytu ptáků v jednotlivých lokalitách. Dalším dobrovolným počinem našeho průvodce je postupná revitalizace památné staré lípy, která byla po úderu bleskem vyřazena ze seznamu chráněných stromů a měla být pokácena.



Hektarová matečnice slouží k produkci řízků pro zájemce o pěstování rychle rostoucích dřevin, které ve zdejší rovinaté oblasti mohou dobře sloužit nejen k produkci dřeva, ale také jako větrolamy.



Péče o více než hektarový záhumenek není jen odpočinkem, ale také pořádným kusem práce. Hlavně na Moravě je ale tento způsob samozásobení stále běžný a alespoň trochu přispívá k oživení jinak velmi intenzivně obdělávané půdy s jednotvárnou strukturou plodin pěstovaných v monokulturních lánech.



Několik druhů ovoce a zeleniny, léčivky, ale i květiny – vše, co rodina vypěstuje na záhumenku, nabízí podobně jako spousta sousedů před domem k drobnému prodeji. Hlavní „komoditou“ ale zůstává samozřejmě obilí z deseti hektarů orné půdy, sazenice a řízků dřevin a také česnek pěstovaný na 0,25 hektaru.



Farmy oceněné v 1. ročníku programu Pestrá krajina



Kunclův Mlýn, Brzina
ASZ Příbram
zlatá medaile



Habánský Dvůr, Vácnovice
ASZ Hodonín
zlatá medaile



Ekofarma Petra Marady, Šardice
Svaz vlastníků půdy ČR
zlatá medaile



Statek Vodňanský, Bliževodly
ASZ Litoměřice
zlatá medaile



Farma rodiny Kuncovy, Sklené
ASZ Ždár nad Sázavou
stříbrná medaile



Farma rodiny Sotonových, Trstěnice
ASZ Svitavy, Ústí nad Orlicí
stříbrná medaile



Farma U lesa, Sudoměřice u Bechyně
ASZ Tábor
bronzová medaile



Farma Jiřího Mišáka, Troubky
ASZ Prerov
bronzová medaile

Závěrečné slovo

Druhý ročník programu Pestrá krajina letos navázal více než důstojně na velice úspěšný pilotní ročník z loňského roku, jehož výsledky byly slavnostně vyhlášeny v prosinci 2018 v pražském Divadle ABC na vyhlásování tradiční soutěže Farma roku.

Již na samém začátku tohoto programu v prvním ročníku jednotliví hospodáři nasadili velice vysokou kvalitativní laťku. Proto jsem měl jako předseda hodnotitelské komise trochu obavy, abychom i v dalším ročníku udrželi vynikající úroveň. Moje obavy se ukázaly jako naprosto liché, protože přihlášení hospodáři i v letošním ročníku pokračovali ve výborných výsledcích hodnocení sedláků z loňska a dokonce je v některých aspektech překonali a vnesli do programu nové prvky, které jsme v loňském roce neviděli.

Pro mne osobně bylo zásadní vidět ekonomicky soběstačná hospodářství produkující širokou škálu produktů s vysokou přidanou hodnotou, která své majitele bez problému užíví, hospodářství, kde se dobře žije a kde je zemědělství trvale udržitelné, šetrné ke krajině i půdě, hospodářství, která jsou základem obživy selských rodů a základním výrobním nástrojem nás zemědělců.

Takové statky jsme měli tu čest již druhý rok za sebou navštívit, podrobně si prohlédnout a často jsem se necítil jen jako hodnotitel programu Pestrá krajina, ale také jako návštěvník na exkurzi u hospodářů, od kterých se dá čerpat inspirace a zkušenosti v práci, která je příkladem pro nás ostatní.

Oba ročníky programu Pestrá krajina byly doprovázeny zcela zřetelnými projevy dopadů klimatické změny. O to důležitější je vidět životaschopná hospodářství českých a moravských sedláků, která odolávají suchu, zvyšujícím se teplotám a všem dalším negativním jevům spojeným s klimatickou krizí.

Čeští a moravští sedláci již druhý rok v programu Pestrá krajina ukazují, jak dokáží svým způsobem hospodaření vytvářet pestře strukturovanou krajinu, která nám zajistí do budoucna jak

její produkční funkci, tak i všechny mimoprodukční funkce, bez nichž není zemědělská produkce dlouhodobě možná.

Hodnotitelská komise pracovala ve stejném obsazení ve velice přátelské a tvořivé atmosféře. Získali jsme při této naší práci neocenitelné zkušenosti a já mohu jen konstatovat, že je čirým štěstím vést takový kolektiv. Pro zdárné fungování programu je také velice důležitá logistická podpora hlavní kanceláře Asociace soukromého zemědělství ČR a morální podpora členů naší selské organizace.

Program Pestrá krajina od doby svého vzniku pronikl také do mediálního prostoru, široká veřejnost získala povědomí o podmínkách, smyslu a cílech programu, o práci sedláků a jejich péči o půdu a krajinu, naše společné bohatství. O programu se mluvilo na velké spoustě různých kulatých stolů, panelových diskuzí, odborných konferencí a seminářů, ale i v rozhlase, psalo v dokumentech na internetu, reportážích v odborném i denním tisku a o projekt projevil zájem i televize. Veřejnoprávní Česká televize o programu Pestrá krajina natočila samostatný dokument. Jednotliví ocenění sedláci a jejich práce jsou veřejností vnímány jako vzorové příklady zemědělského hospodaření v současné nelehké době.

Sedláci z rodinných farem jsou přirozenými protagonisty programu Pestrá krajina, vytvářejí pestře strukturovanou krajinu a životaschopný venkov. Rodinné farmy jsou proto jedinou smysluplnou možností pro budoucnost českého a moravského venkova.

*Daniel Pitek,
předseda
hodnotitelské komise
programu
Pestrá krajina
3. 12. 2019*

